

XALQ TABOBATIDA KIYIK O'TI O'SIMLIGINI SHIFOBAXSH XUSUSIYATLARI.

Bahriddinova D.B¹., Xolmurodova D. Q²., Kiyamova D.Sh³¹*Samarqand Davlat tibbiyot universiteti 1-son davolash fakulteti
202-guruh talabasi.*^{2,3}*Samarqand Davlat tibbiyot universiteti tibbiy kimyo kafedrası*

Annotatsiyasi: *Kiyik o'ti -yurakni mustahkamlaydi . U tomoq og'rig'i,me'da faoliyatining buzilishini, ko'ngil aynishi,yurak sanchishini oldini olishda yordam beradi.Ichburug' , kolit(yo'g'on ichak yallig'lanishi) kasalliklarida qo'llaniladi.Kiyik o'ti tarkibida A,E vitaminlari ,biologik faol moddalar mentol, saponin kabi moddalar mavjud. Ayna shu moddalar tufayli kiyik o'ti yurak faoliyatini yaxshilaydi,qon bosimni pasaytiradi, asab tizimiga ijobiy ta'sir etib tinchlantiradi. Bundan tashqari yaralarning tez bitishiga, qorin dam bo'lishi, me'da aynishi, tish og'rig'I va charchoq,quvvatsizlikda ,gijjalarga va mikroblarni ham yo'qotish xususiyatiga ega. Kiyik o'ti rak (saraton) hujayralarini yo'qotishga yordam beradi. Bu xususiyati olimlar tomonidan aniqlangandir.*

Kiyik o'ti -yurakni mustahkamlaydi.Uning tarkibida mavjud bo'lgan har bir modda inson organizmi uchun foydali hisoblanadi. Xususan uning tarkibida A,E vitaminlari, biologik faol moddalar,mentol, saponin ,timol kabi moddalari mavjud. Kiyik o'ti bir qancha kasalliklarni davolashda qo'llaniladi.Bular qorin dam bo'lganda, ko'ngil aynishida,tish og'rig'i, tomoq og'rig'i ,ichburug' va asab tizimini tinchlantirishda ham foyda beradi. O'simlik tarkibidagi timol moddasi gijjalar va mikroblarni yo'q qilish xususiyatiga ega. Xalq tabobatida o'simlik damlamasiyurakning ish faoliyatini yaxshilashda, arterial qon bosimini pasaytirishda hamda peshob haydovchi dori vositasida qo'llaniladi.

Kiyik o'ti yurtimizning tog' yonbag'irlari, toshli joylarda o'sadi. Kiyik o'ti-zizifora deb ataladi. Uning yurtimizda o'suvchi 7 ta turi mavjud bo'lib, asosan oziq -ovqat va tabobatda uning 3 ta turi qo'llaniladi. Mahaliy aholi kiyik o'tini 'ko'k o'ti', 'bo'yi non' deb atashadi. Kiyik o'ti iyun va iyul oylarida gullaydi, urug'i iyul- sentyabr oylarida yetiladi.

Kiyik o'ti-yurakni mustahkam qiladi. U tomoq og'rig'i, me'da faoliyatining buzilishi,ko'ngil aynishi,yurak aynishi,yurak sanchishining oldini olishda yordam beradi.Ichburug', kolit (yo'g'on ichak yallig'lanishi) kasalliklarida qo'llaniladi.Kiyik o'ti tarkibida A ,E vitaminlari, biologik faol moddalar, mentol, saponin kabi moddalar mavjud. Ana shu moddalar tufayli kiyik o'ti yurak faoliyatini yaxshilaydi,qon bosimni pasaytiradi, asab tizimiga ijobiy ta'sir etib tinchlantiradi.Bundan tashqari yaralarning tez bitishiga yordam beradi Qorin dam bo'lishi, me'da aynishi, tish og'rigi va quvvatsizlikka shifo. O'simlik tarkibida timol moddasi gijjalarni va mikroblarni yo'qotadi. Shuningdek kiyik o'ti , rak (saraton) hujayralarini yo'qotishga yordam beradi. Bundan tashqari, kiyik o'ti ziravor sifatida turli taomlarga qo'shiladi. Bunga

sabab, uning tarkibida efir moylari, vitaminlar va odam organizmi uchun zarur bo'lgan makro va mikro elementlar mavjud. Xalq tabobatida kiyik o'ti buyrak, yurak, jigar va oshqozon-ichak kasalliklarini davolashda foydalaniladi.

Kiyik o'ti damlamasi tayyorlanishi: dastavval quritilgan kiyik o'tini olib, uni maydalab olamiz va keyin uning o'zimizga yetarli bo'lgan qismini olib qaynagan suvga solid damlab quyamiz. Albaniya kiyik o'tidan o'z me'yorida foydalanish lozim. Ma'lumki kiyik o'ti qon bosimini pasaytirishda qo'llaniladi, agar me'yoridan ortiq foydalanilsa bu qon bosimining pasayib ketishiga olib keladi. Shuning uchun o'simlik dadamlamasini 1 kunda 2 mahal is'temol qilish mumkin. Kiyik o'ti o'simligi damlamasi ilmiy tabobatda yurak ish faoliyatini yaxshilashda va peshob haydovchi dori vositasida qo'llaniladi. O'simlikning yer ustki qismlari-poyasi, bargi va to'pgullari tarkibida 2,5 foizgacha efir moylari, C, E, A vitaminlari mavjud. Shuningdek, 'Safro haydovchi Xojimarov yig'masi'ning asosiy tarkibiga ham kiyik o'ti kiritilgan. Hozirgi kunda bu yig'madan tibbiyotda jigar kasalliklarini ya'ni sariq kasallig-gepatitni davolashda foydalanib kelinmoqda. Oziq-ovqat sanoatida esa turli oziq ovqat ziravorlari va fitochoylar tarkibida mavjuddir.

Yurtimizda o'suvchi o'simlik -kiyik o'tini foydali xususiyatlari, uning turli kasalliklarda qo'llanilishini ya'ni, me'da-ichak, tish og'rig'I, ko'ngil aynishi, qorin dam bo'lishi, qon bosimini pasaytirishda, asab faoliyatini tinchlantirishda, jigar, buyrak va yurak faoliyati bilan bog'liq bo'lgan kasalliklarni davolashda foydalaniladi. Yana kiyik o'ti oziq-ovqat sanoatida turli ziravorlar vositasida ham qo'llaniladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Abu Ali ibn Sino. 'Tib qonunlari.
2. F.E.Nurboyev. Sh.Sh.Tillojeva. D.B.Raxmatova. 'Ibn Sino Ta'limoti'
3. Yusupova S. S., Kholmurodova D. K., Kiyamova D. S. Vexibia Alopecroides- How to New Source for the Synthesis of Physiologically Active Substances Used in Medicine //Global Scientific Review. – 2023. – T. 20. – C. 25-30.
4. Vexibia Alopecroides - How to New Source for the Synthesis of Physiologically Active Substances Used in Medicine. Global Scientific Review 2023 Volume 20, October 2023.
5. Выделение и установление строения физиологически активных препаратов из растения семейства fabaceae. Илмий ахборотнома 2022-йил, 3-сон (133) С76-80.
6. Холмуродова Д.К Пути и методы получения порфиринов. International Journal of Education, Social Science. Volume-11 | 22-10-2023
7. Yusupova S.S. Holmurodova D.K. Kiyamova D.Sh. A New Source Of Biologically Active Substances Used In The National Economy And Medicine The american journal of medical sciences and pharmaceutical research 2020
8. С.С Юсупова, Д.К Холмуродова Лечебные свойства флавоноидов

